

שיקום פארק (גן לאומי) שומרון (סבסטיה)

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י ס, לאור הפגיעה הקשה בפארק (גן לאומי) שומרון (סבסטיה), לרבות פגיעה בממצאים הארכיאולוגיים ובאתר המורשת שבו, ומתוך מטרה להציל את האתר מהרס ולסייע לרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים (להלן - רשות הטבע והגנים) לשקם את פארק (גן לאומי) שומרון (סבסטיה) (להלן גם - האתר) ולהחזירו לתפקוד מלא, כפארק (גן לאומי) פתוח מקבל קהל:

1. לרשום את הודעת רשות הטבע והגנים, כי היא תגבש, תוך 60 ימים, תכנית לשיקום ופיתוח האתר, באופן שיאפשר לאתר לחזור לפעילות מלאה כאתר קולט קהל. התוכנית תכלול, בין היתר, התייחסות להיבטים הבאים:
 - א. שימור והצלה - פעולות נדרשות לשימור והצלת נכסי המורשת הקיימים באתר.
 - ב. שיקום נזקים - פעולות נדרשות לשיקום הפגיעה שנגרמה לממצאים ארכיאולוגיים באתר.
 - ג. מרכז תיירות קולט קהל - תכנית להפיכת האתר למוקד משיכת קהל מבקרים.
 - ד. נגישות לאתר - תכנית לסלילת נתיב גישה ישיר לאתר.
 - ה. אכיפה - מיפוי כלל הגורמים האפשריים והאמצעים הקיימים כיום למניעת פגיעה באתר, טיפול בבנייה בלתי חוקית ובהפרות חוק נוספות באזור האתר והצעות לטיוב התיאום בין הגורמים המוסמכים והגברת אכיפת החוק במקום.
 - ו. חפירות ארכיאולוגיה - מיפוי האזורים שטרם נחשפו במרחב האתר והפעולות הנדרשות לחשיפתן.
 - ז. הכנת מודל בר-קיימא למימון ההוצאות השוטפות של האתר מהכנסותיו ממבקרים, לרבות הוצאות ניקיון, אבטחה, תחזוקה והפעלה.

2. לטובת מימוש התוכנית נשוא סעיף 1, יקצו המשרדים הבאים לרשות הטבע והגנים, בשנים 2023-2025, סך כולל של עד 32 מיליון ש"ח, כדלהלן:

משרד	2023	2024	2025	סה"כ
התיירות	2	2	2	6
הגנת הסביבה	0.75	0.75	4.5	6*
התרבות והספורט	1	1	1	3
מורשת	2	2	2	6
החוץ	0.5	0.5	0.5	1.5
התיישבות והמשימות הלאומיות	1.5	1	0	2.5
התפוצות והמאבק באנטישמיות	0.6	0.6	0.8	2
החדשנות, המדע והטכנולוגיה	0.4	0.6	1**	2
סה"כ	8.75	8.45	11.8	29

*המשרד להגנת הסביבה יקצה עד 6 מלש"ח בשנים 2023-2025.

**משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה יקצה עד 1 מלש"ח בשנת 2025.

3. להקים ועדת היגוי בראשות מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה או נציג מטעמו ובהשתתפות מנכ"לי משרדי מורשת והתיירות, או נציג מטעמם, שתאשר את התוכנית המפורטת בסעיף 1 ותעקוב אחר יישומה ומבלי לגרוע מסמכויות על פי כל דין.

4. השרה להגנת הסביבה תדווח לממשלה, תוך 6 חודשים מיום אישור התוכנית על-ידי ועדת ההיגוי, בדבר ההתקדמות ביישומה.

5. א. בהתאם לסעיף 33 לחוק יסוד: משק המדינה, העלות למימון ביצוע החלטה זו, המפורטת בסעיף 2 להחלטה, תוקצה במסגרת תקציבי המשרדים הבאים: משרד התיירות; המשרד להגנת הסביבה; משרד התרבות והספורט; משרד המורשת; משרד החוץ; משרד התיישבות והמשימות הלאומיות; משרד התפוצות והמאבק באנטישמיות ומשרד החדשנות המדע והטכנולוגיה; כאמור בתכנית המפורטת, כמשמעותה בסעיף 33(ב1) לחוק היסוד.

ב. עד לאישורו בכנסת של תקציב המדינה לשנת 2023, כל הקצאות הכספים המפורטים בסעיף 2 להחלטה זו כפופות להוראות סעיף 33 לחוק יסוד: משק המדינה ולהוראות סעיפים 47ג ו-47ד לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985 (להלן – חוק יסודות התקציב).

ג. הקצאת התקציבים המפורטים בסעיף 2 להחלטה זו לאחר אישורו בכנסת של תקציב המדינה לשנת 2023, כפופה לכך שהעלות האמורה תיכלל בתקציב המאושר.

ד. ההקצאה הדרושה לשנים 2024 ו-2025 כמפורט בסעיף 2 לעיל נכללה במסגרת תכנית התקציב התלת שנתית לשנים 2024 עד 2026 לפי סעיף 40א לחוק יסודות התקציב.

דברי הסבר

תל שומרון (סבסטיה) הינו מאתרי המורשת החשובים ביותר בשומרון לעם ישראל, האתר מוזכר פעמים רבות בספרי הנביאים והכתובים. באתר זה ייסד עומרי מלך ישראל את שומרון כבירת ממלכת ישראל, המלך אחאב בנה את ארמונו ולשם הוא הובא לקבורה לאחר נפילתו במלחמה בארם ובכך בא הקץ על ממלכת ישראל עם כיבושה של העיר בידי האשורים. בתקופת בית שני, המלך הורדוס בנה את העיר מחדש. באתר קיימים עדיין ממצאים ארכאולוגיים נוספים, מהתקופות ההלניסטית, הרומית והביזנטית. האתר הוכרז כפארק (גן לאומי) בצו אלוף.

בראשית המאה ה-20 נערכו חפירות ארכאולוגיות באתר ומרבית הממצאים המצויים בשטח הם מחפירות אלו. חלקים מהחפירות כוסו על ידי החופרים. חלקים אלו, ומרבית שטח האתר שלא נחפר, מצויים תחת סיכון הריסה מידי עקב חפירות שוד ועבודות המבצעות במתכוון על ידי תושבי הכפר סבסטיה ובהכוונת הרשות הפלסטינאית. שטחי החפירה הרבים והממצאים הארכאולוגיים שנחשפו, נותרו בשטח לאורך השנים ללא גידור ושמירה. עד לשנת 1995 האתר הופעל כגן לאומי ע"י קמ"ט שמורות טבע במנהל האזרחי ולאחר מכן, לאחר כריתת הסכם הביניים הישראלי-פלסטיני בדבר הגדה המערבית ותבל עזה, נחצה האתר בין שטח B לשטח C, כאשר לצורך כניסה לאתר נדרש בפועל מעבר דרך שטחי B.

החל מראשית שנות האלפיים כל ביקור בגן הלאומי שומרון חייב תיאום וליווי צבאי, עובדה שמנעה שימור וטיפול שוטף באתר וגרמה להידרדרות במצב השרידים הארכאולוגיים. בעת האחרונה, הרש"פ הכריזה על סבסטיה כאתר מורשת פלסטיני, ומקדמת פעילות בלתי חוקית והרשנית בתחומו במטרה להשתלט על מקום למרות היותו בתחום שטח C. כל זאת תוך פגיעה חמורה בעתיקות האתר, ותוך הפרה של הסכמי הביניים.

אירוע משמעותי אחרון של הרס המתחם התרחש ב- 11/03/23, במסגרתו נפרץ באופן לא חוקי ציר בצידו הצפוני של האתר, מאזור האצטדיון מערבה, בתחום הפוליגון הארכאולוגי במטרה ליצור כביש טבעת שיקיף את האתר מכל צדדיו. פריצת ציר זו חוללה נזק עצום לעתיקות - פגיעה באצטדיון הקדום, הרס החומה ההרודיאנית, ופגיעה והרס של קברים מימי בית שני בהם נקברו תושבי העיר סבסטיה הקדומה.

אין זו הפגיעה היחידה באתר. במהלך השנתיים האחרונות הוצתו במתכוון שריפות בתוך המתחם של ארמונות מלכי ישראל מתקופת בית ראשון. השריפות פגעו ישירות בשרידי בניה חשובים הניצבים בשטח תוך פגיעה ביציבותם. במתחם הפורום המצוי בחלקו המזרחי של האתר בוצעו חפירות לצורך בניה. החפירות פגעו והעלימו שרידים ארכאולוגיים המצויים בתת הקרקע. ערב חג סוכות 2022 בוצעו באתר עבודות בטיחות בסיסיות על מנת לאפשר ביקור בטוח למבקרים במהלך החג. כל העבודה נערכה ונמחקה עוד בטרם החג. חלק ממוקדי הארכאולוגיה הופכים למוקדי פסולת וזבל בכוונת מכוון. בלב האתר מצויה כנסייה יוונית אורתודוקסית "יותן המטביל" ובחזיתה מספר קברים של משפחות נוצריות אשר התגוררו בכפר סבסטיה. הן הקברים והן הכנסייה מחוללים תדיר על ידי גרפיטי. חפירות שוד מבוצעות תדיר בתחום האתר וממצאיהן ובעיקר מטבעות עתיקים מוצעים למבקר בשטח ללא כל מורא על ידי התושבים המתגוררים בסמוך.

ישנה חשיבות רבה בשימור האתר והפיכתו לאתר מאובטח, קולט קהל אשר ישמרו בו העתיקות מפני שוד והרס. להבדיל מאתרים רבים ומשמעותיים המצויים בתחום יהודה ושומרון אתר סבסטיה (שומרון) מצוי בפער עצום של כ-90 שנות הזנחה מאז נחפר, פער זה מביא את מרבית המונומנטים המשמעותיים באתר לסכנת הרס וקריסה מידיים. כאשר לפער הנזכר מצטרפת תכנית הרס ופגיעה אשר מבוצעת באופן מתגבר והולך הרי שיש לצפות להעלמות של קטעים רבים ומשמעותיים מאתר המורשת בטווח הזמן המידי.

הצעת ההחלטה תאפשר שמירה על העתיקות מפני שוד, הרס והשתלטות והנגשת סיפורה של בירת ממלכת ישראל הקדומה לצבירו הרחב בארץ ובעולם.

פארק (גן לאומי) שומרון (סבסטיה) הינו בעל ערך מורשת לאומי מהמדרגה העליונה בהיותו בירת ממלכת ישראל הקדומה. לאור חשיבותו מחד, והסכנה לקיומו מאידך, נדרש בדחיפות לבצע פעולות הצלה ולנהלו כגן לאומי קולט קהל במטרה לשמר אותו לטובת הדורות הבאים. לצורך האמור:

סעיף 1 - הממשלה רושמת את הודעת רשות הטבע והגנים, כי היא תגבש, תוך 60 ימים, תכנית לשיקום ופיתוח גן לאומי שומרון (סבסטיה), באופן שיאפשר לאתר לחזור לפעילות מלאה כאתר קולט קהל כמפורט בסעיף 1.

סעיף 2 - יואגמו משאבים כספיים ליישום התכנית כמפורט בסעיף 2 להצעה.

סעיף 3 - תוקם ועדת היגוי בראשות מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה או נציג מטעמו ובהשתתפות מנכ"לי משרדי מורשת והתיירות, או נציג מטעמם, שתאשר את התוכנית המפורטת בסעיף 1 ותעקוב אחר יישומה.

סעיף 4 - השרה להגנת הסביבה תדווח לממשלה, תוך 6 חודשים מיום אישור התוכנית על ידי ועדת ההיגוי, בדבר ההתקדמות ביישומה.

בסעיף 5 - נקבעו הוראות לעניין הקצאת התקציבים.

נתונים כלכליים וההשפעה על משק המדינה

אין.

תקציב

מקורותיה התקציביים של הצעת המחליטים יהיו כמפורט בהצעה.

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

אין השלכות על מצבת כח האדם.

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

1. שר התיירות – תומך
2. שר התרבות והספורט – תומך
3. שר המורשת – בתומך
4. שר החוץ – תומך
5. שרת ההתיישבות והמשימות הלאומיות - תומכת
6. שר התפוצות והמאבק באנטישמיות - תומך
7. שר החדשנות, המדע והטכנולוגיה - תומך
8. שר הביטחון – תומך
9. שר האוצר – תומך

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

אין.

עמדת היועצת המשפטית של המשרד יוזם ההצעה

חוות דעתה של היועצת המשפטית של המשרד להגנת הסביבה מצורפת.

מגישים: השרה להגנת הסביבה
שר התיירות
שר המורשת

י"ג באייר התשפ"ג
04 במאי 2023

חוות דעת משפטית הנלווית להצעת החלטה לממשלה ולוועדות השרים

נושא הצעת ההחלטה:

שיקום פארק (גן לאומי) שומרון (סבסטיה)

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטי המשפטיים:

- עניינה של הצעת המחליטים בביצוע פעולות לשיקום גן לאומי שומרון (סבסטיה), הכוללת -
- הכנת תוכנית לשיקום ופיתוח פארק (גן לאומי) שומרון (סבסטיה) על-ידי רשות הטבע והגנים הלאומיים.
 - איגום משאבים תקציביים ליישומה של התוכנית שתוכן וקביעת הוראות לעניין הקצאתם.
 - הקמת ועדת היגוי לאישור התכנית ומעקב אחר יישומה התוכנית ודיווח לממשלה בדבר ההתקדמות ביישומה.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרונם:

אין

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם:

1. יועץ משפטי משרד האוצר – התקבלו הערות ותוקן בהתאם
2. יועץ משפטי משרד התיירות – אין מניעה משפטית
3. יועץ משפטי משרד התרבות והספורט – אין מניעה משפטית
4. יועצת משפטית משרד מורשת – אין מניעה משפטית
5. יועץ משפטי משרד החוץ – לא התקבלה התייחסות
6. יועץ משפטי משרד הביטחון – אין מניעה משפטית
7. יועצת משפטית משרד ההתיישבות והמשימות הלאומיות – התקבלו הערות לגוף ההחלטה, לא משפטיות
8. יועצת משפטית משרד התפוצות – אין מניעה משפטית
9. יועץ משפטי משרד החדשנות המדע והטכנולוגיה – התקבלו הערות לגוף ההחלטה, לא משפטיות
10. משרד המשפטים – אין מניעה משפטית

עמדת היועצת המשפטית של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את ההצעה:

אין מניעה משפטית

4.5.23 דלית דרור היועצת המשפטית למשרד להגנת הסביבה

חתימה

תפקיד

שם

תאריך

[Click here to enter text.](#)

«כותרת תחתונה»

«נוסח מתוקן»